

© Këshilli i Evropës/Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, 2015. Ky përkthim është bërë me mbështetjen e Fondit të Mirëbesimit për të Drejtat e Njeriut të Këshillit të Evropës (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ai nuk e kushtëzon Gjykatën. Për informacione të mëtejshme, të shihet shënimi i plotë për të drejtën e autorit në fund të këtij dokumenti.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2015. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2015. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Shënim informativ rreth jurisprudencës së Gjykatës Nr. 186

Qershor 2015

Lambert me të tjerë k. Francës [DhM] - 46043/14

Vendim 5.6.2015 [DhM]

Neni 2

Detyrime pozitive

Ndërprerje e ushqyerjes dhe e hidratimit artificial që mbajnë në jetë një person në situatë varësie të plotë: *jo shkelje*

Neni 34

Locus standi

Mungesë cilësie e të afërmeve të një personi në situatë varësie të plotë për të paraqitur ankesa në emrin e tij

Faktet – Paditësit janë përkatësisht prindërit, një vëlla nga nëna dhe një motër e Vincent Lambert-it. Ky i fundit, viktimë e një aksidenti rrugor në shtator 2008, ka pësuar një traumë të kafkës që e ka kthyer atë në tetraplegjik e tërësisht të varur. Atij i bëhet hidratim dhe ushqyerje artificiale në rrugë enterale. Në shtator 2013, mjeku që e kishte në ngarkim Vincent Lambert-in nisi një procedurë konsultimi të parashikuar nga Ligji i ashtuquajtur Leonetti lidhur me të drejtat e të sëmurëve dhe çështjet e fundit të jetës. Ai u këshillua me gjashtë mjekë, njëri prej të cilëve i caktuar nga paditësit, mbledhi pothuajse të gjithë ekipin e shërbimit dhe thirri dy takime të këshillit familjar ku morën pjesë bashkëshortja, prindërit dhe tetë vëllezërit e motrat e Vincent Lambert-it. Në përfundim të këtyre mbledhjeve, bashkëshortja e Vincent-it, Rachel Lambert, dhe gjashtë nga vëllezërit e motrat e tij u shprehën në favor të ndaljes së trajtimeve, ashtu si edhe pesë nga gjashtë mjekët e konsultuar, ndërsa paditësit e kundërshtuan një gjë të tillë. Mjeku bisedoi gjithashtu edhe me François Lambert-in, nipin e Vincent Lambert-it. Më 11 janar 2014, mjeku që e kishte në ngarkim Vincent Lambert-in vendosi t'i jepte fund ushqyerjes dhe hidratimit të pacientit.

Kur iu drejtuan si gjyqtar për kërkesa të ngutshme, Këshilli i Shtetit vuri në dukje se bilanci i kryer ishte bërë përpara dy vitesh e gjysmë dhe e çmoi të nevojshme që t'i paraqiteshin informacionet më të plota rreth gjendjes shëndetësore të Vincent Lambert-it. Ai urdhëroi kështu një ekspertizë mjekësore e cila iu besua tre specialistëve të njohur

në neuroshkenca. Nga ana tjetër, duke pasur parasysh përmasat dhe vështirësinë e pyetjeve që shtronte nga kjo çështje, ai i kërkoi Akademisë Kombëtare të Mjekësisë, Komitetit Konsultativ Kombëtar të Etikës, Këshillit Kombëtar të Urdhrit të Mjekëve dhe Z. Jean Leonetti që t'i jepnin në cilësinë e *amicus curiae* disa vërejtje të përgjithshme të tilla që ta sqaronin atë, veçanërisht rreth nocioneve të kokëfortësisë së paarsyeshme dhe të mbajtjes artificiale në jetë. Ekspertët e vizituan Vincent Lambert-in nëntë herë, kryen një varg ekzaminimesh, u njohën me tërë kartelën e tij mjekësore, i shikuan gjithashtu të gjitha dokumentet e dosjes gjyqësore që paraqisnin dobi për ekspertizën dhe u takuan me të gjitha palët në fjalë. Më 24 qershor 2014, Këshilli i Shtetit e gjykoi të ligjshëm vendimin e marrë më 11 janar 2014 nga mjeku që e kishte në ngarkim Vincent Lambert-in për t'i dhënë fund ushqyerjes dhe hidratimit të tij në mënyrë artificiale.

Pasi iu drejtua një kërkesë në bazë të nenit 39 të Rregullores së saj, Gjykata ka vendosur të urdhërojë pezullimin e ekzekutimit të vendimit të dhënë nga Këshilli i Shtetit për sa kohë të zgjasë procedura pranë saj. Më 4 nëntor 2014, një dhomë e Gjykatës ka vendosur të heqë dorë nga juridiksioni i saj në favor të Dhomës së Madhe.

Paditësit janë konkretisht të mendimit se ndalja e ushqyerjes dhe e hidratimit në mënyrë artificiale të Vincent Lambert-it është në kundërshtim me detyrimet që rrjedhin prej nenit 2.

Ligji – a) Pranueshmëria

i. Rreth cilësisë për të vepruar në emër e për llogari të Vincent Lambert-it

a) *Lidhur me paditësit* – Nga shqyrtimi i jurisprudencës dalin dy kritere kryesore: rreziku që të drejtat e viktimës së drejtpërdrejtë të lihen pa një mbrojtje efektive dhe mungesa e konfliktit të interesave ndërmjet viktimës dhe paditësit. Gjykata nuk pikas në radhë të parë asnjë rrezik që të drejtat e Vincent Lambert-it të lihen pa një mbrojtje efektive. Në fakt, paditësit, në cilësinë e tyre si të afërm të Vincent Lambert, mund t'i referohen para saj në emër të vetë atyre së drejtës për jetën që mbrohet nga neni 2. Për sa i përket kriterit të dytë, vihet re se njëri nga aspektet më parësore të procedurës së brendshme ka qenë pikërisht që të përcaktoheshin dëshirat e Vincent Lambert-it. Në këto kushte, nuk vërtetohet që të ketë pasur konvergjencë interesash midis asaj që shprehin paditësit dhe asaj që thuhet se ka dëshiruar Vincent Lambert-i. Për rrjedhojë, paditësit nuk e kanë cilësinë për t'i paraqitur në emër e për llogari të Vincent Lambert-it ankesën e bërë mbi bazën e nenit 2.

β) *Lidhur me Rachel Lambert (bashkëshorte e Vincent Lambert-it)* – Asnjë dispozitë e Konventës nuk ia lejon një palë të tretë që të përfaqësojë një person tjetër para saj. Madje, sipas nenit 44 § 3 a) të Rregullores së Gjykatës, palë e tretë është çdo person i interesuar "përveç paditësit". Në këto kushte, kërkesa e Rachel Lambert-it duhet të rrëzohet.

ii. *Rreth cilësisë si viktimë të paditësve* – Të afërmit e një personi për të cilin pretendohet se vdekja e ngarkon me përgjegjësi shtetin mund ta quajnë veten viktimë të një shkeljeje të nenit 2 të Konventës. Ndonëse deri më sot Vincent Lambert-i është në jetë, është e qartë se po të ndalen hidratimi dhe ushqyerja në mënyrë artificiale, vdekja e tij do të ndodhte brenda një afati të shpejtë. Prandaj, megjithëse bëhet fjalë për një shkelje potenciale ose të ardhshme, paditësit, në cilësinë e tyre si të afërm të Vincent Lambert-it, mund t'i referohen nenit 2.

b) *Themeli* – Neni 2 : Si paditësit ashtu edhe Qeveria bëjnë një dallim midis vdekjes së shkaktuar në mënyrë të vullnetshme dhe abstenimit terapeutik dhe e nënvizojnë rëndësinë e këtij dallimi. Në kontekstin e legjislacionit francez, i cili e ndalon që të shkaktohet në mënyrë të vullnetshme vdekja dhe nuk lejon, përveçse në disa rrethana

të përcaktuara me saktësi, që të ndalen ose të mos ndërmerren trajtime për ta mbajtur në mënyrë artificiale jetën, Gjykata çmon se kjo çështje nuk i vë në veprim detyrimet negative të shtetit në bazë të nenit 2 dhe i shqyrton ankesat e paditësve vetëm në terrenin e detyrimeve pozitive të shtetit.

Për këtë qëllim, merren parasysh elementet e mëposhtme: ekzistenca në të drejtën dhe në praktikën e brendshme të një kornize ligjore në përputhje me kërkesat e nenit 2, marrja parasysh e dëshirave të shprehura më parë nga paditësi dhe nga të afërmit e tij, si edhe mendimi i pjesëtarëve të tjerë të personelit mjekësor dhe mundësia për një ankim në rrugë gjyqësore në rast dyshimi rreth vendimit më të mirë që duhet të merret në interesin e pacientit. Merren gjithashtu parasysh kriteret e vendosura nga "Udhërrëfyeni rreth procesit të vendimmarrjes lidhur me trajtimet mjekësore në fund të jetës" i Këshillit të Evropës.

Midis shteteve anëtare të Këshillit të Evropës nuk ekziston ndonjë konsensus për të lejuar ndaljen e një trajtimi që e mban jetën në mënyrë artificiale, ndonëse një shumicë shtetesh duket se e lejojnë atë. Megjithëse modalitetet për ndalimin e trajtimit janë të ndryshme nga njëri shtet në tjetrin, prapëseprapë ekziston një konsensus rreth rolit parësor të vullnetit të pacientit në marrjen e vendimit, cilado qoftë mënyra e shprehjes së tij. Për rrjedhojë, është me vend që t'u lihet një hapësirë për vlerësim shteteve, jo vetëm për sa i përket mundësisë për të lejuar ose jo ndaljen e një trajtimi që e mban jetën në mënyrë artificiale dhe modaliteteve për zbatimin e saj, por edhe për sa i përket mënyrës për të ruajtur një baraspeshë ndërmjet mbrojtjes së të drejtës së pacientit për jetën dhe asaj të së drejtës për respektimin e jetës së tij private dhe të autonomisë së tij personale.

i. *Kuadri ligjor* – Dispozitat e Ligjit Leonetti, ashtu siç janë interpretuar nga Këshilli i Shtetit, përbëjnë një kuadër ligjor mjaft të qartë, në vështrim të nenit 2 të Konventës, për të shërbyer në mënyrë të përpiktë si kornizë për vendimin e mjekut në një situatë si kjo e kësaj çështjeje, përderisa ato përkufizojnë nocionin për "trajtime që mund të ndalen ose të kufizohen" e atë për "kokëfortësi të paarsyeshme" dhe i kanë dhënë kriteret që duhet të merren parasysh gjatë procesit të vendimmarrjes. Prandaj, shteti e ka krijuar një kuadër rregullash të tillë që e siguron mbrojtjen e jetës së pacientëve.

ii. *Procesi i vendimmarrjes* – Ndonëse procedura në të drejtën franceze quhet "kolegjiale" dhe përfshin disa faza konsultimi (me ekipin e shërbimit, me të paktën një mjek tjetër, me personin e besuar, me familjen ose me të afërm), vendimi i takon vetëm mjekut të ngarkuar me pacientin. Vullneti i pacientit duhet të merret parasysh. Vetë vendimi duhet të jetë i arsyetuar dhe futet në kartelën e pacientit.

Procedura kolegjiale në këtë çështje ka zgjatur nga shtatori 2013 deri në janar 2014 dhe, në të gjitha stadet, zbatimi i saj ka qenë përtej kushteve të vëna nga ligji. Vendimi i mjekut, trembëdhjetë faqe i gjatë, është shumë i arsyetuar. Këshilli i Shtetit ka dalë në përfundimin se ai nuk ishte i njollosur me asnjë parregullsi.

Në gjendjen e saj të tanishme, e drejta franceze e parashikon pyetjen e familjes (dhe jo pjesëmarrjen e saj në vendimmarrje), por nuk organizon ndërmjetësim në rast mosmarrëveshjeje midis pjesëtarëve të saj. Ai nuk e përcakton as rendin sipas të cilit merren parasysh opinionet e pjesëtarëve të familjes, ndryshe nga çka parashikohet në disa shtete të tjera. Në mungesë konsensusi në këtë fushë, organizimi i procesit të vendimmarrjes, duke përfshirë caktimin e personit që merr vendimin përfundimtar për ndalje të trajtimeve dhe modalitetet e vendimmarrjes, përfshihen në hapësirën për vlerësim që ka shteti. Procedura në çështjen në fjalë është ndjekur në mënyrë të gjatë e të përpiktë, duke shkuar përtej kushteve të vëna nga ligji, dhe, megjithëse paditësit nuk janë dakord me përfundimin e saj, kjo procedurë i ka respektuar kërkesat që rrjedhin nga neni 2 i Konventës.

iii. *Ankimet gjyqësore* – Këshilli i Shtetit e ka shqyrtuar çështjen në formacionin e tij plenar, çka është shumë e pazakontë për një procedurë kërkesë të ngutshme. Ekspertiza e kërkuar është kryer në një mënyrë shumë të thelluar. Në vendimin e tij të datës 24 qershor 2014, Këshilli i Shtetit ka shqyrtuar fillimisht pajtueshmërinë e dispozitave përkatëse të Kodit të Shëndetit Publik me nenet 2, 8, 6 dhe 7 të Konventës, pastaj përputhshmërinë e vendimit të marrë nga mjeku i ngarkuar me Vincent Lambert-in me dispozitat e Kodit. Kontrolli i tij është shtrirë mbi rregullsinë e procedurës kolegjiale dhe mbi respektimin e kushteve themelore të vëna nga ligji, për të cilat ka çmuar, veçanërisht duke pasur parasysh konkluzionet e raportit të ekspertizës, se ishin të mbledhura. Ai ka vënë re në veçanti që nga konkluzionet e ekspertëve dilte se gjendja klinike e Vincent Lambert-it përkonte me një gjendje vegjetative kronike, se ai kishte pësuar dëmtime të rënda e të përhapura, serioziteti i të cilave, ashtu si edhe afati prej pesë vjetësh e gjysmë që kishte kaluar që prej aksidentit të shtynin të çmoje se ato ishin të pakthyeshme, me një “prognozë të keqe klinike”. Këshilli i Shtetit ka çmuar se këto konkluzione i vërtetonin ato që kishte nxjerrë mjeku i ngarkuar. Përveç kësaj, pasi e ka nënvizuar “rëndësinë krejt të veçantë” që mjeku duhet t’i kushtojë vullnetit të të sëmurit, ai është përpjekur të përcaktojë se cilat ishin dëshirat e Vincent Lambert-it. Meqenëse ky i fundit as nuk kishte hartuar udhëzime paraprake, as nuk kishte emëruar ndonjë person të besuar, Këshilli i Shtetit ka marrë parasysh dëshminë e bashkëshortes së tij, Rachel Lambert. Ai ka vënë në dukje se bashkëshorti i saj dhe ajo, që të dy infermierë të cilët e kishin veçanërisht përvojën e personave në reanimacion e polihandikapatë, i kishin përmendur shpesh përvojat e tyre profesionale dhe se me ato raste Vincent Lambert-i e kishte shprehur disa herë dëshirën që të mos mbahej artificialisht në jetë në një gjendje varësie të madhe. Këshilli i Shtetit ka qenë i mendimit se këto thënie – përmbajtja e të cilave vërtetohej nga një vëlla i Vincent Lambert-it – ishin me data dhe të rrëfyera në mënyrë të përpiktë nga Rachel Lambert-i. Ai ka marrë gjithashtu parasysh se disa nga vëllezërit e motrat e tjerë kishin treguar se këto thënie përputheshin me personalitetin, me historinë e me opinionet e vëllait të tyre dhe ka vënë re se paditësit nuk pretendonin që ai të kishte thënë fjalë të kundërta. Këshilli i Shtetit ka vërejtur më në fund se pyetja e familjes e parashikuar me ligj ishte bërë.

Edhe kur nuk është në gjendje për ta shprehur vullnetin e tij, pacienti është ai vullneti i të cilit duhet të qëndrojë në qendër të procesit të vendimmarrjes, ai i cili është subjekti dhe aktori i tij kryesor. “Udhërrëfyeni rreth procesit të vendimmarrjes lidhur me trajtimet mjekësore në fund të jetës” i Këshillit të Evropës këshillon që ai të përfshihet në procesin e vendimmarrjes përmes dëshirave që ka mundur të shprehë më parë, për të cilat ai parashikon se mund t’i jenë besuar gojarisht një pjesëtari të familjes apo një të afërmi. Madje, në një numër të caktuar vendesh, në mungesë udhëzimesh paraprake ose “testamenti biologjik”, vullneti i prezumuar i pacientit duhet të kërkohej sipas modalitetesh të ndryshme (deklarata të përfaqësuesit ligjor, të familjes, elemente të tjera që dëshmojnë për personalitetin, për bindjet e pacientit, etj.).

Në këto kushte, Këshilli i Shtetit ka mundur të çmojë se dëshmitë që i ishin paraqitur atij ishin mjaft të përpikta për të përcaktuar se cilat ishin dëshirat e Vincent Lambert-it për sa i përket ndaljes ose mbajtjes së trajtimit të tij.

iv. *Konsiderata përfundimtare* – Gjykata i ka quajtur si në përputhje me kërkesat e nenit 2 edhe kuadrin ligjor të parashikuar nga e drejta e brendshme, ashtu siç e ka interpretuar Këshilli i Shtetit, edhe procesin e vendimmarrjes, të ndjekur me përpikëri në këtë çështje. Përveç kësaj, për sa u përket mjeteve të ankimit në rrugë gjyqësore nga të cilat kanë përfituar paditësit, Gjykata ka mbërritur në konkluzionin se kjo çështje ishte bërë objekt i një shqyrtimi të thelluar ku kishin mundur të shpreheshin të gjitha pikëpamjet dhe ishin peshuar me pjekuri të gjitha aspektet, duke pasur parasysh si një ekspertizë të hollësishme mjekësore ashtu edhe vërejtje të përgjithshme të instancave më të larta mjekësore dhe etike.

Për rrjedhojë, autoritetet e brendshme kanë vepruar në përputhje me detyrimet e tyre pozitive që rrjedhin nga neni 2 i Konventës, duke pasur parasysh hapësirën për vlerësim që ato kishin në këtë çështje.

Përfundimi: jo shkelje (dymbëdhjetë vota në favor dhe pesë kundër).

© Këshilli i Evropës /Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut
E hartuar nga sekretaria, kjo përmbledhje nuk e kushtëzon Gjykatën.

Klikoni këtu për të hyrë te [Shënimet informative rreth jurisprudencës](#)

© Këshilli i Evropës/Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, 2015.

Gjuhët zyrtare të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut janë anglishtja dhe frëngjishtja. Ky përkthim është bërë me mbështetjen e Fondit të Mirëbesimit për të Drejtat e Njeriut të Këshillit të Evropës (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ai nuk e kushtëzon Gjykatën dhe kjo e fundit nuk pranon asnjë përgjegjësi për sa i përket cilësisë së tij. Ai mund të shkarkohet nga HUDOC, baza e të dhënave e jurisprudencës së Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut (<http://hudoc.echr.coe.int>), ose nga çdo bazë tjetër të dhënash me të cilën HUDOC e ka ndarë atë. Ai mund të riprodhohet për qëllime jo tregtare, me kusht që titulli i çështjes të citohet i plotë dhe të shoqërohet me shënimin e mësipërm lidhur me të drejtën e autorit, si edhe me referimin ndaj Fondit të Mirëbesimit për të Drejtat e Njeriut. Cilido që kërkon ta përdorë këtë përkthim në tërësi ose pjesërisht për qëllime tregtare, është i lutur të njoftojë në adresën e mëposhtme: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2015.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2015.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.